

підвищити продуктивність і зменшити кількість помилок. З іншого боку, автоматизація може призвести до масового безробіття та соціальної нерівності. Філософська етика повинна вирішувати питання про те, як інтегрувати ШІ в суспільство без негативних соціальних наслідків.

Окрім того, штучний інтелект викликає питання про соціальну взаємодію та етичність алгоритмів, які керують нашими цифровими світами. Алгоритми, що використовуються соціальними мережами, часто формують інформаційне середовище користувачів, маніпулюючи їхніми уподобаннями. Це призводить до так званих "інформаційних бульбашок", коли люди опиняються в середовищі, де їм показують лише ті дані, які підтверджують їхні вже сформовані переконання. Це може сприяти поляризації суспільства та втраті здатності до критичного мислення.

Розвиток інформаційних технологій призвів до того, що питання захисту приватності набуло особливого значення. У цифровому світі кожен наш крок залишає слід, який може бути використаний корпораціями або урядами для контролю та маніпуляцій. Великі корпорації збирають та аналізують дані про користувачів, створюючи докладні профілі кожної особи, що дає їм можливість впливати на поведінку людей, їхні покупки, політичні уподобання та навіть особисті стосунки. Окрім того, технології спостереження, такі як камери з розпізнаванням обличчя, викликають побоювання щодо контролю за громадянами та порушення їхніх прав на приватність. Уряди багатьох країн використовують такі системи для моніторингу та контролю населення, що може призводити до обмеження свободи слова та переслідування політичних опонентів. Виникає необхідність вироблення нових етичних стандартів для захисту приватності у цифрову епоху. Важливою стає розробка міжнародних нормативних актів, які б регулювали обробку персональних даних та гарантували їх безпеку. Захист приватності є ключовою умовою збереження свободи та автономії особистості в умовах глобальної цифровізації.

Етика в епоху технологій вимагає постійного переосмислення традиційних цінностей. Філософи та етики повинні шукати нові шляхи адаптації моральних принципів до реалій, в яких цифрові технології стають дедалі впливовішими. Важливим завданням для майбутньої етики є пошук балансу між розвитком технологій та збереженням людських цінностей. Це включає не лише захист прав особистості, але й питання екологічної відповідальності, соціальної рівності та етики штучного інтелекту.

Швидкий розвиток технологій створює нові дилеми, які вимагають як критичного осмислення, так і розробки нових етичних парадигм. Філософська рефлексія щодо цих проблем має ключове значення для формування етики майбутнього, яка буде здатною адекватно реагувати на виклики сучасності.

Тронько Сергій Тарасович

Науковий керівник – канд. філос. наук, доц. Кобелева Д.Л.

Державний біотехнологічний університет

ІМПРЕ ЛАКАТОШ ТА ЙОГО ВНЕСОК У НАУКОВУ ТЕОРІЮ

Постпозитивізм це термін який не має загальноприйнятого й однозначного визначення. Найчастіше під цим терміном розуміють низку теорій в різних галузях, таких як теорія свідомості, епістемологія, наука філософії та інші. Під суттю постпозитивізму найчастіше розуміють спроби перегляду деяких базових положень і принципів логічного позитивізму.

Однією з ключових подій, яка вплинула на появу нового напрямку, стала публікація англійською мовою книги Карла-Раймунда Поппера «Логіка наукового дослідження» 1959 року. В ній автор обговорює принцип фаліблізму, відповідно до якого, будь-яке наукове знання може бути помилковим і тому завжди є гіпотетичним. Ріст наукового знання відбувається за допомогою висування й критики гіпотез, їх фальсифікацій. Таким чином, К.-Р. Поппер вводить правило фальсифікування, згідно з яким теорія є науковою коли допускає

можливість власного спростування, тобто існування таких фактів, які не можна пояснити в рамках даної теорії. В пізнішій праці «Об'єктивне знання» 1972 року К.-Р. Поппер ввів ще одну новацію – теорію «трьох світів», куди увійшли фізичний світ, світ об'єктивного знання, який включає зміст наукових теорій, світ ментальних феноменів і характеристик.

Концепція «трьох світів» К.-Р. Поппера сильно розійшлась із позицією логічного позитивізму, з його неприйняттям будь-яких не фізичних форм реальності. Тому послідовник К.-Р. Поппера Імре Лакатош запропонував свою, ослаблену версію принципу фальсифікування. І. Лакатош говорить, що жодна наукова теорія не виникає одночасно, а проходить кілька етапів свого становлення. Для теорій, що знаходяться в процесі розвитку він вводить поняття науково-дослідної програми, у якій є внутрішнє ядро або «тверде ядро теорії», куди входять фундаментальні, ще не спростовані положення теорії. До ядра ні за яких обставин не можна вносити зміни. Якби нові факти не з'явилися в тій галузі, яку намагається пояснити теорія, ядро змінювати не можна ні в якому разі. Для заборони зміни ядра І. Лакатош пропонує спеціальний термін – негативна евристика. Це такий собі захисний пояс – набір допоміжних гіпотез, які мають захистити ядро програми від критики та деструктивних аргументів. Разом з цим, теорія повинна мати й позитивну евристику. Тобто мати змогу розробляти допоміжні гіпотези, які можуть модифікувати зміст теорії без зміни ядра. Це означає що нові факти органічно входять в базис теорії, не змінюючи основних положень. Іншими словами, позитивна евристика передбачає видозміни в теорії, які є безпечними для «твердого ядра».

І. Лакатош критикував роботи К.-Р. Поппера, вважаючи що той не до кінця подбав про механізм фальсифікацій. А без цього механізму сама ідея принципу фальсифікації може бути знівельована. І. Лакатош вважає, що наука розвивається «програмно» і нічого змінювати не потрібно, а потрібно лише уявити і дотримуватись цих правил. Ще треба розуміти, що сама по собі теорія не «скасовується». Скасувати теорію може тільки інша теорія, сформульована незалежно від першої, тобто теорія-конкурент. Таким чином фальсифікація відбувається не фактами що суперечать даній теорії, а іншою теорією, яка пропонує інший концепт реальності і підтверджується багатьма фактами, при чому в перелік цих фактів входять ті, які спростовують попередню теорію.

Література

1. Постпозитивізм URL: <https://esu.com.ua/article-882799> (дата звернення 28.10.2024)

2. Імре Лакатош URL: https://stud.com.ua/5188/filosofiya/imre_lakatosh (дата звернення 28.10.2024)

Шуміленко Анна Анатоліївна
Науковий керівник – канд. філос. наук, доц. Варипаєв О. М.
Державний біотехнологічний університет

НАУКОВИЙ РЕАЛІЗМ ТА АНТИРЕАЛІЗМ У СУЧАСНІЙ ФІЛОСОФІЇ

Науковий реалізм та антиреалізм є фундаментальними філософськими підходами, що визначають наше розуміння природи наукових теорій та їхнього відношення до реальності. Питання про те, чи наукові теорії дійсно описують об'єктивну реальність, чи є лише корисними інструментами для пояснення спостережуваних явищ, залишається відкритим. Обидва підходи мають свої прихильники та критики, що обговорюють можливість існування невидимих об'єктів, таких як атоми та електрони, або ж заперечують реалістичні претензії на істинність наукових теорій.

Науковий реалізм стверджує, що наукові теорії описують світ таким, яким він є насправді. Реалісти вважають, що навіть невидимі об'єкти, як-от атоми чи електрони, що постулюються наукою, дійсно існують. Успіх науки у поясненні та прогнозуванні явищ вважається аргументом на користь того, що наукові теорії наближаються до істини. Прикладом реалізму є сучасна астрономія. Теорія гравітації, запропонована Ісааком